

Tartu Ülikool
Usuteaduskond
Praktilise usuteaduse õppetool

Anu Margusson
Wicca – uuspaganlik religioon
Bakalaureusetöö

Juhendaja
Dr. theol. Lea Altnurme

Tartu 2014

Sisukord

Sissejuhatus.....	3
1. Wicca ajalugu.....	4
1.1 Varjude Raamat	10
2. Wiccade uskumused.....	11
2.1. Tõekspidamised	11
2.2. Jumalused.....	12
2.2.1. Jumalanna	13
2.2.2. Jumal	14
2.3. Pühad ja tähtpäevad	15
2.3.1. Yule.....	15
2.3.2. Brigid/Imbolc	16
2.3.3. Eostar/Ostara.....	17
2.3.4. Beltane	17
2.3.5. Litha ehk suvine pööripäev	17
2.3.6. Lughnasadh/Lammas	18
2.3.7. Mabon	18
2.3.8. Samhain (Halloween).....	18
3. Tegevus	19
3.1. Nõiakogu.....	19
3.2. Tööriistad	20
3.3. Rituaalid ja nende tähendus	24
4. Intervjuu kolme Eesti wiccausulisega.....	27
4.1 Kokkuvõte.....	28
Kokkuvõte.....	29
Märkused	31
Allikad	32
Summary	34
Lisa. Intervjuuküsimused	36

Sissejuhatus

Käesoleva töö eesmärgiks on anda kirjeldav ülevaade wicca religioonist ning selle ajaloost ja traditsioonist. Wicca religioon jaotub mitmeks koolkonnaks, mis üksteisest suuremal või väiksemal määral erinevad. Kuna mitme koolkonna eraldi käsitlemine oleks kujunenud liiga mahukaks, valisin oma töös kirjeldamiseks nende hulgast vaid ühe. Seega põhinevad töö traditsioone ja uskumusi puudutavad peatükid eelkõige Gardneri koolkonna wiccal.

Töö teemavalik on tingitud ühelt poolt mu huvist uuspaganlike ja maalähedaste religioonide vastu ja teiselt poolt soovist kirjutada teemal, millest veel Tartu Ülikooli Usuteaduskonnas kirjutatud pole. Lisaks pole ma leidnud wiccade religiooni käsitlevat akadeemilist eestikeelset kirjandust, mis on olnud terminitele sobivate vastete otsimisel ka miinuseks. Terminoloogia tõlkimisel valisin parema puudumisel endale sobivaimatena tunduvaid vasteid, mida vajadusel mugandasin. Lisaks kasutan töös sõnu „nõid“ ja „wiccalane/wiccausuline“ samatähenduslikena.

Töö on jaotatud neljaks peatükiks ning koostatud rakendades referatiiv-uurimuslikku meetodit. Intervjuude tekste analüüsisin tekstianalüüsi meetodi abil. Kirjutamisel kasutasin olulisemaid teoseid ja allikaid ning lisaks akadeemilisele kirjandusele ka allikmaterjali wiccausuliste endi kirjutistest.

Esimeses peatükis annan ülevaate wicca ajaloo kohta, keskendudes selle taaselustumisloole. Teises peatükis kirjeldan wiccausuliste õpetust, uskumusi ja pühi. Kolmas peatükk annab ülevaate wicca praktilisest poolest ehk rituaalidest ja pühadest tööriistadest. Viimases peatükis esitan kokkuvõtlikult kolme Eesti wiccausulisega läbiviidud intervjuu tulemused, et võrrelda nende praktiseerimisharjumusi kolmandas peatükis kirjeldatuga. Kolme küsitletu põhjal loomulikult ei saa teada kogu wicca variatiivsust ega avada piisavalt selle sisu Eestis, mistõttu on see peatükk vaid illustreerivaks materjaliks, mitte kõigi Eesti wiccausuliste harjumuste kirjeldamiseks.

1. Wicca ajalugu

Nõiakunst on religioon, mille juured ulatuvad paleoliitikumi, jahijumalate ja viljakusjumalannade kummardamiseni. Selle jäänukeid võib näha tuhandete aastate vanustes koopamaalingutes ja jumalanna-kujukestes. See varajane religioon oli universaalne – nimed küll erinesid piirkonniti, kuid põhijumalused olid samad. Kui kristlus Euroopasse jõudis, jätkasid paljud inimesed mõlema religiooni kummardamist. Maapiirkondades elavad „paganad“ jäid oma vanade uskumuste juurde. Kirikuid ehitati Vana Religiooni pühadele maalappidele, pidustuste nimed muudeti, kuid kuupäevad jäeti samaks. Tagakiusamiste ajal olid Vana Religiooni järgijad sunnitud minema nõ. „põranda alla,“ kus nad püsisid 1951. aastani, mil Suurbritannias tühistati Nõiakunsti Akt.¹

-Wicca tekkimismüüt

Veel mõnekümne aasta eest võtsid enamused wiccausulised seda müüti täielikult tõepähe, kuid tänapäeval usuvad seda vähesed. Paljud haritlased on sellise põlvnemisteooria täielikult ümber lükanud ning nimetanud ka tänapäevast nõiakunsti pettuseks.² Ronald Hutton viis wicca ajaloo kohta läbi põhjaliku uurimuse oma raamatus „*The Triumph of the Moon*,“ milles ta väidab, et mõned wicca uskumused ja praktikad on tagasiviidavad antiikmaailma, teised lähiajalukku. Tema sõnul pole selle arengulugu puudutava informatsiooni leidmine ja taastamine ajaloolaste poolt veel õieti alanudki. Hutton tõdeb, et on tõenäoline, et me ei saa kunagi teada, kuidas täpselt wicca tekkis.³

Kuigi wicca päritolu on ebaselge, on siiski teada, millal see laiemale avalikkusele tuntuks sai. See toimus mõnisada aastat pärast kolme sajandi pikkuse nõiajahi lõppu: ajal, mil nõiakunsti tabuks ja kadunuks peeti. Seda arengut võib nimetada wicca taaselustumiseks ja selle suurimateks mõjutajateks peetakse

¹ Buckland, Raymond. *Buckland's Complete Book of Witchcraft*. Llewellyn Worldwide, 1986, lk. 1-6

² Adler, Margot. *Drawing down the moon. Witches, druids, Goddess-worshippers, and Other Pagans in America*. Penguin Books, 2006, lk 28.

³ Hutton, Ronald. *Paganism and Polemic: The Debate over the Origins of Modern Pagan Witchcraft*. – *Folklore*, vol. 111, nr. 1. Folklore Enterprises Ltd, 2000, lk. 115.

kolme autorit: Charles Godfried Lelandi, Dr. Margaret Alice Murray'd ja Gerald Brosseau Gardnerit⁴.

Charles Godfried Leland oli Ameerika kirjanik, folklorist ja esimese Euroopa folkloori kongressi president, kes Itaalias viibides kirjutas terve seeria märkimisväärseid teoseid, milles ta rääkis paganate religioosete tõekspidamiste püsivusest läbi ajaloo. 19. sajandil, vahetult enne sajandivahetust, avaldas ta teose nimega „*Aradia or the Gospel of the Witches*.“ Lugu selle taga on järgmine: väidetavalt kohtus ta naisega nimega Maddalena, kes väitis end olevat vana nõiaperekonna järeltulija. Ta tõi Lelandile raamatu, mis tema sõnul oli kohalik nõidade raamat, segu müütidest ja loitsudest. Selle müüdid räägivad Dianast (või Tanast), nõidade kuningannast, ning tema ja Luciferi (päikese) vahelise liidu kahest versioonist. Sellest liidust sündis tütar, Aradia, kes pidi minema maa peale nõidade messiana ja õpetama rusutud inmkonnale nõiakunsti. Leland kirjutas, et see oli Vana Religiooni (*la Vecchia Religione*) pühakiri. Ta väitis, et see religioon oli endiselt Itaalias Romagna külades levinud.⁵

Tänase päevani pole keegi tuvastanud, kas see lugu on väljamõeldud Maddalena või Lelandi poolt, või on selles loos nii tõde kui ka liialdusi. Igal juhul on see teos wicca taaselustumise loos olulise tähtsusega ja leidis ka Gerald Gardneri poolt riituste kirjutamisel kasutust. Lisaks just sellest ja teistest Lelandi raamatutest käis läbi tänapäeval nõidade hulgas levinud väljend „*la Vecchia Religione*“ ehk Vana Religioon. On võimalik, et see väljend pärinebki Lelandilt.⁶

Järgmine wicca taaselustumises olulise tähtsusega teos avaldati 1921. aastal, mil Dr. Margaret Alice Murray kirjutas teose nimega „*The Witch Cult in Western Europe*.“ Luges keskaegsete kohtuprotsesside toimikuid, leidis Murray vihjeid, mis tema arvates viitasid kristluse-eelsele organiseeritud religiooni olemasolule. Murray teooriad võeti alguses hästi vastu, kuid diskrediteeriti mõne aja möödudes. Talle heideti ette, et ta võttis tõepähe lugusid, mis võisid olla piinamise käigus välja mõeldud. Samuti esitas ta häid tõendeid allesjäänud

⁴ Adler 2006, lk. 28, 35.

⁵ Adler 2006, lk. 33.

⁶ Adler 2006, lk. 33-34.

paganate kohta Suurbritannias, kuid ei avaldanud tõestust ei organiseeritud paganliku religiooni ellujäämise, ega selle universaalsuse kohta. Lisaks puudusid tal piisavad tõendid selle kohta, et nõidade grupid ehk nõiakogud ning nõidade pühad ehk sabbatid olid olemas ka enne seda, kui neist kirjutati kohtutoimikutes. Murray töö peamine väärtus seisnes Suurbritannia paganrahva kommete püsivuse mõistmises ning arusaamises, et nõiakunsti ei saa uurida äralõigatuna võrdlevast religiooniajaloo või antropoloogia- ja folklooriuuringutest.⁷

Kõige suurema tähtsusega isik wicca taaselustumise loo juures on Gerald Gardner, kes tegi wicca avalikkusele tuntuks.

Gerald B. Gardner (1884-1964) oli amatöör-antropoloog ja folklorist, kes veetis enamuse oma elust Kaug-Idas, töötades kummipuu- ja teeistutajana Sri Lankal ja Malayas ning hiljem Briti tollitöölisena. Ta kolis Inglismaale New Forestisse 1938. aastal ja liitus ühe okultistliku grupiga nimega Crotona Vennaskond. Tegemist oli ühisvabamüürlaste grupiga, kes olid asutanud ka teatri, mille nimi oli „Esimene Roosiristluse kirik Inglismaal.“⁸ Mõned grupi liikmetest tutvustasid talle kohalikku rikast vanadaami, keda kutsuti Vanaks Dorothy'ks. Selgus, et see naine oli ühe vanast ajast säilinud nõiakogu juht. Gardner pühitseti selle kogu liikmeks Vana Dorothy kodus 1939. aasta septembris.⁹ Gardner kirjutab liikmeks pühitsemisest oma raamatus „The Meaning of Witchcraft“:

„Ma küll mõistsin, et olin komistanud millegi huvitava otsa, kuid ma olin poolenisti sisse pühitsetud, enne kui nad kasutasid sõna „wica“ [sic!], mis lõi mind nagu välg ja ma teadsin, kus ma olen ja et Vana Religioon eksisteerib siiani. Nii ma leidsingi end maagiaringi seest ja andsin tavapärase vaikimisvande, mis keelas mul teatud asju mitte avalikustada.“¹⁰

Gardner väljendas kartust, et nõiakunst on väljasuremisohus ning soovis alustada teavitustööd informeerimaks maailma, et paganlik nõiakunst pole kadunud. Ta hakkas sellega pihta 1946. aastal, kui nõiad andsid talle loa kirjutada

⁷ Adler 2006, lk. 29.

⁸ Adler 2006, lk. 34.

⁹ Hutton, Ronald. The Triumph of the moon: A History of Modern Pagan Witchcraft. Oxford: Oxford University Press, 1999, lk. 205-206.

¹⁰ Gardner, Gerald. The Meaning of Witchcraft. Weiser Books, 2004, lk 11.

mõningatest nende uskumustest ja rituaalidest novelli kujul, mis avaldati 1949. aastal. 1951. aastal tühistati Suurbritannias Nõiakunsti Akt, tänu millele said nõiad ilma süüdimõistmishirmuta oma olemasolu reklaamida ning Gardner alustas koheselt pressile intervjuude andmist. Kolm aastat hiljem avaldas ta raamatu, „Witchcraft Today,“ milles ta esitles end ükskõikse antropoloogina, kellel oli õnnestunud avastada salajane paganlik religioon.¹¹

Gardner väitis, et wicca ei pärine mitte ainult suure nõiajahi aegadest, vaid, tuginedes Murray teooriale, püüdis tõestada katkematu liini olemasolu nõiakunsti ja inimkonna alguse vahel. Gardneri teosed põlistasid Murray teooriat wicca põlvnemise kohta ja kasutasid ära Murray akadeemilist kaalu^a, et omistada wiccale ajalugu ja traditsioon. See aitas ka trotsida Gardneri pihta käivaid süüdistusi, nagu oleks ta wicca hoopis ise leiutanud. Gardneri usk põrandaalusesse kristluse-eelsetest aegadest säilinud paganlikku looduse- ja viljakusekultusesse oli tugevalt ilustatud fiktsioon, mis põhines Michelet', Lelandi ja Murray töödel, eesmärgiga teha wicca uutele liikmetele atraktiivseks, et see välja ei sureks.¹² Kuid kui tema poolt esitatud wicca ajalugu oli väljamõeldis, siis kas jutt vana nõiakogu avastamisest oli samuti vale?

Mitte ükski akadeemiline ajaloolane pole tõsiselt võtnud Gardneri väidet, et ta avastas ehtsa antiikreligiooni. Esiteks seepärast, et Gardneri poolt kirjeldatav religioon erines täielikult traditsioonilistest Inglise nõiakunsti uskumustest, mida olid Folkloori Ühingu liikmed ja nende eelkäijad dokumenteerinud.¹³ Teiseks põhjuseks on New Foresti nõiakogu olemasolu tõendava materjali puudumine. Selles ja ümberkaudses piirkonnas kuni sajandi jooksul enne 1950. aastat kogutud rahvapärимuse hulgas pole ühtegi vihjet nõidade kohta. Näib, et New Forest on nõidadega veel vähem seotud kui ülejäänud Hampshire.¹⁴

¹¹ Hutton 1999, lk. 205-206.

¹² Pearson, Joanne. Wicca, Paganism and history: contemporary witchcraft and the Lancashire witches. – The Lancashire witches: histories and stories. Manchester, Manchester University Press, 2002, lk. 190.

¹³ Bonser, Wilfrid. Review: Witchcraft Today. – Folklore vol. 66, nr. 2. 1955, lk. 312-314.

¹⁴ Vesey-Fitzgerald, Brian. Portrait of the New Forest. London: Hale, 1966. ; Beddington, Winfried; Christy, Elsa, It Happened in Hampshire. Winchester, 1937 – viidanud Hutton, 1999, lk. 215 ; Wise, John. The New Forest. 1863.

New Foresti nõiakogu kohta tõe välja selgitamiseks on kõige mõistlikum alustada isikust, kes Gerald Gardneri liikmeks pühitses – Vanast Dorothy’st ehk Dorothy Clutterbuckist. Gerald Gardneri õpilane ja tema nõiakogu hilisem preestrinna, Doreen Valiente, viis läbi põhjaliku uurimuse tõestamaks edukalt, et sellenimeline naine tõepoolest elas Gardneri lähedal ajal, mil Gardner New Forestisse kolis.¹⁵ Sellega aga kokkulangevused piirduvad. Kohaliku ajalehe kirjutatud artiklitest selgub, et Dorothy oli aktiivne seltskonnategelane. Ta korraldas koos abikaasaga suviti aiapidusid, mille külalisteks olid poliitikud ja muud mainekad isikud. Tema abikaasa oli endine rahukohtunik ning mõis, kus nad elasid, toimis ka kohtuna. Nad mõlemad kuulusid Tooride parteisse.¹⁶ Usulise kuuluvuse poolest oli Dorothy anglikaan ning käis tihti kirikus¹⁷. Lisaks kõigele suri aastal, mil Gardner väidetavalt New Foresti nõiakogu liikmeks pühitseti, Dorothy abikaasa. Näib ebatõenäoline, et Dorothy oleks oma abikaasat leinates korraldanud oma kodus sissepühitsemisriituse ning sellele järgneva peo. Veel enam alust arvamaks, et Dorothy polnud wiccaga seotud, annavad tema päevikud. Need leiti 1986. aastal ning pärinevad aastatest 1942-1943 (neil aastatel oli ta Gardneri sõnul oma nõiakogu preestrinna). Ajaloolane Ronald Huttonil õnnestus saada luba nende lugemiseks, kuid mingeid tõendeid wicca kohta ta nendest ei leidnud. Pigem kinnistasid need päevikud arvamust, et Dorothy polnud wiccaga seotud, veelgi enam.¹⁸

On võimalik, et Gardner kasutas Dorothy nime selleks, et varjata naist, keda ta nimetas Dafoks. Dafo polnud mitte tavaline Roosiristluse Teatri liige, vaid selle juht ja lavastaja¹⁹ ja nendevahelise sõpruse kohta võib leida andmeid läbi 1940. aastate.²⁰ Doreen Valiente kohtus Dafo’ga esmakordselt 1952. aasta talvel ning kirjeldab seda järgmiselt:

Mu võõrustaja, Dafo, oli Geraldiga sõbrustanud mõned aastad. Tema sõnul ei saanud ta tervisest tingituna enam nõiakunsti tegevustes aktiivselt osaleda.

¹⁵ Farrar, Janet; Farrar, Stewart. *The Witches’ Way*. London, Hale, 1984. lk. 282-93.

¹⁶ Christchurch Times, 23. juuli, 1938; 3. ja 6. juuni, 1939; 19. jaanuar, 1951. – viidanud Hutton, 1999, lk. 210.

¹⁷ Hutton 1999, lk. 211.

¹⁸ Hutton 1999, lk. 210-211.

¹⁹ Christchurch Times, 18. juuni 1938. – viidanud Hutton, 1999, lk. 213.

²⁰ Hutton 1999, lk. 212.

Lisaks sellele pidi ta muusika ja kõnekunsti õpetaja ameti tõttu olema ettevaatlik. Oma tütre pärast ei osalenud ta enam ka rituaalides, kuna tütar ei tahtnud, et skandaal tekiks. Sel ajal ja kohas oli see hästi põhjendatud mure. Avalik seotus nõiakunstiga oleks olnud ametialane enesetapp. Ma arvan, et tal ei olnud hea meel, et Gerald meie kohtumise tema majas korraldas, aga ta võttis mu sellegipoolest sõbralikult vastu.²¹

1947. aastal asutasid Gardner ja Dafo ettevõtte nimega *Ancient Crafts Ltd*, mille eesmärgiks oli osanike raha eest hankida maalapp Londonist põhja pool, nudistide klubi lähedal. Maatükile püstitati tähelepanuväärne maja, mis oli ehitatud ettekujutuse järgi sellest, milline võis välja näha 16. sajandi nõiahütt. Ehitisel olid vahvärk-välisseinad ja kabalistliku disainiga siseseinad. Maja oli algselt ehitatud eksponaadiks *Abbey Folklore*'i vabaõhumuuseumile, mis lõpetas tegevuse 1945. aastal. Hoone oli hea koht nõiakunsti praktiseerimiseks nii oma eraldatud asupaiga kui ka kõrvalasuva klubi tõttu, mis pakkus nende tegevuse jaoks katet. 1950. aastate alguseks tegutseski seal Gardneri ja Dafo juhtimisel nõiakogu. Kõigest kaks aastat hiljem loobus Dafo nõiakoguga seotud tegevustest põhjustel, mis on välja toodud Valiente kirjelduses.²²

Kuniks New Foresti või mõne teise varasema nõiakogu olemasolu pole tõestatud, on see paik Hertfordshire's kõige paremini dokumenteeritud koht terves maailmas, mis võiks kanda kaasaegse nõiakunsti sünnipaiga nime.²³ On väga võimalik, et isegi kui 1950. aastatele eelnenud ajal tegutses nõiagruppe, hoolitsesid nende liikmed sihilikult selle eest, et nende tegevust ei dokumenteeritaks ning nad vältisid avastamist, pühendades oma tegevusega seonduvasse vaid neile väga lähedased inimesed.²⁴ Kindel on see, et kaasaegne wicca pärineb Gardnerilt. Juhul, kui oli ka olemas päranduv nõiakunst, on ebatõenäoline, et selle järgijad oleksid saanud ilma Gardnerita oma tegevust avalikustada.²⁵

²¹ Valiente, Doreen. *The Rebirth of Witchcraft*. London, Robert Hale, 1989. lk. 38.

²² Hutton 1999, lk. 214.

²³ Hutton 1999, lk. 214, 238.

²⁴ Hutton 1999, lk. 228.

²⁵ Phillips, Julia. *History of Wicca in England from 1939 to the Present Day*. Austraalias Canberras wicca konverentsil peetud kõne adaptatsioon. Canberra, 2004, lk. 4.

1.1 Varjude Raamat

Gardneriga on seotud veel üks küsimus ja selleks on Varjude Raamatu päritolu. Varjude Raamat on wiccausulistele püha raamat, mis sisaldab juhiseid ja rituaale.²⁶ Kui akadeemik Aidan Kelly Varjude Raamatu käsikirja leidis ja seda lähemalt uurima hakkas, mõistis ta, et tegemist on ajapikku koostatud kirjutisega, mille kokkupanekuks on kasutatud erinevaid vanu tekste.²⁷ Peamiste allikatena oli kasutatud ilmselt teost „*The Key of Solomon*,“²⁸ vabamüürlaste traditsioone ja inglise okultisti ja maagi Aleister Crowley kirjutisi. Lisaks leidub seal laenatud ridu erinevate autorite artiklitest ja raamatutest.²⁸

Doreen Valiente, kes vilunud luuletajana oli Gardneri palvel ümber kirjutanud mitmed wicca rituaalid, ütleb Varjude Raamatu kohta järgmist:

Tema sõnul olid rituaalid, mille ta New Foresti nõiakogust oli saanud, lünklikud ja fragmenteeritud. Nende tervikuks sidumiseks oli ta nende vahele lisanud sõnu, mis tema arvates sinna sobisid.²⁹

Usun, et sel vanal nõiakogul, millega Gerald Gardner liitus, olid tükikesed iidsetest rituaalidest, kuid vaid pelgalt tükikesed. Need olid viimaste allesjäänud vanade liikmete käes ning Gardner, uskudes, et vana nõiakunst ei tohi kaduda, kogus need tükikesed kokku ja kasutades oma märkimisväärseid teadmisi maagia kohta, pani need kokku ja lisis neile oma materjali juurde, et panna need toimima. Nõnda tehes jättis ta neisse jälje endast ja oma ideedest.³⁰

Kuna New Foresti nõiakogu olemasolu ei ole veel tõestatud, pole teada, kas ja kustkohast sai Gardner Varjude Raamatu kirjutamiseks lünklikud tekstid. On võimalik, kuigi tõestamata, et ta koostas need tekstid algusest peale kas ise või Dafo abil, kasutades selleks erinevatest allikatest pärinevaid meelepäraseid elemente. Samuti leidub võimalus, et Gardner rääkis vana nõiakogu kohta tõtt, kuid selle liikmed olid teinud kõik neist oleneva, et tõestusmaterjali mitte maha jätta. Igal juhul on kindel, et Gardneril oli wicca arengus ja propageerimises keskne roll, olenemata sellest, kas ta oli selle religiooni asutaja või mitte.

²⁶ Hutton 1999, lk. 226.

²⁷ Hutton 1999, lk. 227-228.

²⁸ Hutton 1999, lk. 228-232.

²⁹ Valiente, Doreen. *An ABC of Witchcraft*. Phoenix Publishing Inc, 1989, lk. 155-157.

³⁰ *Ibid.*

2. Wiccade uskumused

2.1. Tõekspidamised

Wicca on detsentraliseeritud religioon iseseisvate nõiakogudega ja ilma keskse pühakirjata, mistõttu nende arusaamad ja uskumused erinevad kogukonniti. Siiski on võimalik leida neli punkti, mille suhtes enamikud koolkonnad ja nõiakogud ühel meelel on. Nendeks on polüteism, animism, panteism ja wicca õpetussõna järgimine.³¹

Traditsiooniliselt on wicca duoteistlik religioon, kuna austatakse kahte jumalust: Jumalannat ja Jumalat. Jumalusi nähakse kõiges neid ümbritsevas, alates kuust ja päikesest kuni taimede ja kivideni. Wiccausulistele panteistlik maailmavaade avaldub arusaamas, et jumalikkust pole võimalik loodusest eraldada ning kõik looduses esinev on jumaliku väe ilming. Samuti usutakse looduse hingestatusesse ehk animismi, kuid wiccalaste jaoks on panteism ja animism üsna samatähenduslikud.³²

Wiccausulistele õpetussõna on wiccade ainus reegel ning kõlab järgmiselt: „Sa tee, mida soovid, kui see kurja ei too³³.“ (Ing. k. *An ye harm none, do what ye will.*) See dogma tunnustab kõigi inimeste õigust valida ise oma tee, kuni nende valikud ei too teistele kannatusi.³⁴ Mõnede wiccalaste arvates on see õpetussõna liiga ahas, teiste meelest jällegi on selline liberaalne eetika just see, mida vajab mitte ainult nõiakunst, vaid ka kaasaegne ühiskond.³⁵

³¹ Adler 2006, lk. 20, 50.

³² Adler 2006, lk. 20.

³³ <https://sites.google.com/site/wiccawiccan/wicca-rede>

³⁴ Guilley, Rosemary. *Encyclopedia of Witches, Witchcraft and Wicca*, Third Edition. Facts On File Inc. 2008, lk. 372.

³⁵ Lewis, James. *Witchcraft today. An encyclopedia of Wiccan and Neopagan Traditions*. Santa Barbara, ABC-CLIO, 1999, lk. 303.

Lisaks eeltoodule usuvad enamik wiccausulisi reinkarnatsiooni või vähemalt mõnda selle vormi. Paljud usuvad „kolmekordsesse seadusesse,“ mis tähendab, et kõik teod tulevad kolmekordselt tagasi. Teised jällegi on arvamusel, et kõik halb või hea tuleb samaväärsena tagasi.³⁶

2.2. Jumalused

Wicca peamiseks teoloogiliseks kontseptsiooniks on Jumalanna, ehk ülim jumalus. Mõnede koolkondade ja traditsioonide teoloogia on duoteistlik, milles Jumalannat ja Jumalat nähakse võrdsetena, kuid enamikes kujutletakse Jumalannat fundamentaalsema reaalsusena. 1970. aastateks oli selge, et uuspaganliku nõiakunsti üheks atraktiivsemaks tunnuseks oli arusaam, et jumalus on vähemalt samaväärselt naiselik kui mehelik. Arutelud Jumalanna loomuse ja tunnuste üle käivad tihti uuspaganliku liikumise teoloogiliste diskussioonide juurde.³⁷ Lisaks on wiccausulised eriarvamusel selle suhtes, kas jumalused tähistavad arhetüüpe, sajandite jooksul välja arenenud mõttevorme või tõelisi entiteete. Ka jumaluste nimed erinevad olenevalt traditsioonist ja grupist. Kõige sagedamini kasutatavad nimed tulenevad keldi, kreeka või ladina keelest.³⁸

Raven Grimassi ja Scott Cunningham, tunnustatud uuspaganlust käsitlevate raamatute autorid ja wicca järgijad, kirjeldavad wicca arusaamu jumalusest järgmiselt:

Enamus wiccalastest kujutleb jumalust kui Loovat Allikat, mis on nii mehelik kui naiselik. Need polaarsused kehastuvad Jumalanna ja Jumalana, kelle nimed erinevad traditsiooniti. Wiccausulised järeldavad looduses esinevatest mees- ja naissoo vormidest, et ka jumalusi peab olema kaks – mees ja naine. Siiski,

³⁶ Adler 2006, lk. 55.

³⁷ Lewis 1999, lk. 123.

³⁸ Adler 2006, lk. 55.

mõned koolkonnad mõistavad jumalust kui Jumalannat, kellel on üheaegselt nii mehised kui naiselikud omadused.³⁹

Wiccausuliste jaoks on meesjumaluse austamine ilma naisjumaluseta vaid pooleldi tõhus. Looduses eksisteerivad mõlemad soopooled ning kui loodus on jumalik ilming, siis on ka jumalikkusel nii nais- kui meessoost vormid. Seega on kaasaegse wicca keskmes tavaliselt (kuid mitte alati) nii jumal kui jumalanna. Nad on kaks ülimuslikku olendit: tasakaalus ja võrdsed ülima algallika väljendused.⁴⁰

Wiccausuliste arusaamad jumalustest on erinevad. Järgnevalt kirjeldan seda, millisena nad Jumalat ja Jumalannat näevad, kasutades kirjeldusi, mille on esitanud wicca nõiakogu juhid oma teostes. Selles töös osas kirjeldatu ei pretendeeri absoluutsele tõe, vaid väljendab kolme autori poolt kirja pandud enimlevinud vaateid.

2.2.1. Jumalanna

„Jumalanna on naisjõud, osa ülimast energiast, mis on universumi loonud. Ta on läbinisti täis naiselikkust, viljakust ja armastust. Wicca seostatakse teda enim kuuga. Mitte, et wiccausulised kuud kummardaksid, vaid nad näevad seda taevaiku võimu sümbolina, mis on Jumalannas samaaegselt ilmne ja varjatud. Paljud wiccalased korraldavad igakuiselt täiskuu ajal kokusaamisi, et koos Jumalannale austust avaldada⁴¹.“

„Jumalannas on kolm aspekti vastavalt kolmele elu staadiumile. Need on Neiu, Ema ja Vana naine. Need on seotud kuufaasidega: Neiu vastab noorkuule, Ema täiskuule ja Vana naine vanale kuule. Teda seostatakse ka Maaga. Terve planeet on Jumalanna energia ilming, käegakatsutav näide Emakese Maa võimetest. Wiccausulised võivad teda sellest aspektist lähtuvalt nimetada järgmiste nimedega: Gaea, Demeter, Astarte, Kore⁴².“

„Jumalanna on naistega lahutamatus seoses. Lapse sünnitamist, menstruatsiooni ja teisi naistega seotud müsteeriume hoiti vanal ajal au sees religioosete rituaalide läbi. Mitmed feministlikud wicca kogukonnad viivad selliseid riitusi läbi veel tänapäevalgi⁴³.“

³⁹ Grimassi, Raven. *The Wiccan Mysteries*. Minnesota, Llewellyn Publications, 2001, lk. 69.

⁴⁰ Cunningham, Scott. *The Truth about Witchcraft Today*. Llewellyn Worldwide, 1988, lk. 30, 38.

⁴¹ Cunningham 1988, lk. 34-35.

⁴² Cunningham 1988, lk. 36.

⁴³ Ibid.

„Eelkõige on Jumalanna maa – tume, hellitav ema, kes sünnitab kõik elu. Temas on viljakuse ja arengu jõud; üsa ja haud, surmavägi. Kõik tuleneb temast ja naaseb temasse. Ta on keha ja keha on püha⁴⁴.“

2.2.2. Jumal

„Jumal on meessoost jõud, primaarse ülimusliku energia teine pool. Ta on läbinisti täidetud mehelikkuse, viljakuse ja armastusega. Tema esindajaks on päike. Varasematel aegadel, enne, kui Maa telje kalde kohta teati, peeti aastaegade vaheldumise põhjuseks päikese muutlikku soojust. Ka tänapäeval seostavad wiccad päikest ning seeläbi Jumalat kevade, suve, sügise ja talve tulekuga.⁴⁵“

Jumal on sündinud Jumalannast ning tema elutsükkel on seotud pööripäevadega. Ta sünnib talvisel pööripäeval koos valguse tulekuga, kevadiseks pööripäevaks on temast sirgunud nooruk ning suvisel pööripäeval kosib ta Jumalanna. Ta sureb suve lõpul, et talvel taas sündida. Tal pole isa – ta on iseenda isa.⁴⁶

Jumalalgi on kolm aspekti. Esiteks on ta Sarviline, metsa jumal, taltsutamatu looduse ja vabaduse esindaja. Teiseks on ta Kapuutsi Kandja, ehk lõikuse isand ja Rohelise Mehe^c kuvand. Viimaks on ta Vana Mees ja sümboliseerib inimkogemuse kumulatiivset tarkust.⁴⁷

Koos Jumalannaga on ta oluliseks osaks igast wiccalaste hommikust, päevast ja ööst.⁴⁸

Nendest kirjeldustest on näha, et wiccausulised seostavad oma jumalaid kõigega, mis neid ümbritseb. Olgu selleks siis maapind nende jalge all või kuu ja päike nende pea kohal. Erinevalt enimlevinud religioonidest, võivad Jumalate nimed ja nendega suhtlemise viisid varieeruda koolkonniti või üksikisikuti.

⁴⁴ Starhawk. *The Spiral Dance: A Rebirth of the Ancient Religion of the Goddess: 20th Anniversary Edition*. HarperOne, 1999, lk. 62.

⁴⁵ Cunningham 1988, lk. 37.

⁴⁶ Starhawk 1999, lk. 75.

⁴⁷ Grimassi 2001, lk. 71.

⁴⁸ Cunningham 1988, lk. 37.

Cunninghami sõnul pole oluline, kuidas wiccalane enda jaoks jumalusi mõtestab või kas ja milliseid nimesid neile omistab, sest see on individuaalne valik⁴⁹.

2.3. Pühad ja tähtpäevad

Wicca religioonis on kaheksa suurt püha ehk sabbatit. Need jagunevad kahte alagruppi: Suured Sabbatid ehk traditsioonilised Keldi festivalid ja Väiksed Sabbatid ehk Inglise pööri- ja võrdpäevad. Enimlevinud nimetused Suure Sabbati pühadele on Brigid/Imbolc (1. või 2. veebruar), Beltane (1. mai), Lughnasad (1. august) ja Samhain (1. november) ning Väikese Sabbati pühadele Eostar (kevadine võrdpäev 22. märtsi paiku), Lihta (suvine pööripäev 22. juuni paiku), Mabon (sügisene võrdpäev 22. septembri paiku) ja Yule (talvine pööripäev 22. detsembri paiku).⁵⁰

Nõiakogud võivad korraldada kohtumisi ka igal kuul täiskuu ajal. Selliseid kohtumisi nimetatakse esbatiteks ja nende kokkusaamiste puhul viiakse läbi tavapärased rituaalid. Sabbatite tähistamiseks viiakse läbi spetsiaalsed rituaalid, mis on paigutatud Varjude Raamatus nõiakogu tavapärase rituaali keskele. Iga püha jaoks kasutatakse erinevat rituaali. Pööripäevade tähistamise komme Suurbritannias võib ulatuda umbes 5000 aasta kaugusele. Sel põhjusel väidavad kaasaegsed wiccausulised, et nende tähistatavad pühad on inimkonna algupäraseimad ja vanimad.⁵¹

Järgnevalt kirjeldan sabbateid lühidalt.

2.3.1. Yule

Yule'i sabbatrituaal keskendub tavaliselt valguse taastulemisele, uue kuninga sünnile ja kingituste kinkimisele, mis oli paganatel kombeks ammu enne

⁴⁹ Cunningham, Scott. *Wicca: A Guide for the Solitary Practitioner*. Llewellyn Publications, 2007, lk. 10.

⁵⁰ Lewis 1999, lk. 249.

⁵¹ Ibid.

kristlust.⁵² Kuna wiccad seostavad pööripäevi jumala elutsükliga, tähistatakse Yule'i ajal jumala sündi.

Scott Cunningham kirjeldab Yule'i traditsiooni järgmiselt:

Levinud Yule'i-aegne traditsioon on puu kaunistamine. See võib olla potitaim või mahalõigatud puu. See kaunistatakse puuviljade, ise valmistatud ehete või traadi sisse mässitud mäekristallidega.⁵³

Paljud süütavad Yule'i halu, milleks on kas tamme- või männihalg, millele on valge noaga lõigatud päikese või Jumala sümbol. See süüdatakse videvikul tulekoldes ning selle põledes visualiseeritakse selles säravat päikest ja mõeldakse eelolevatele soojadele päevadele.⁵⁴

2.3.2. Brigid/Imbolc

See püha on nime saanud Iiri Jumalanna Brigid'i (poetide kaitsja ja Dagda tütar) ja katoliku Püha Brigidi järgi. Teised levinud nimed selle päeva kohta on Imbolc⁵⁵ ja Candlemas. Sel päeval tavatseti pühitseda küünlaid, mida kasutati ravitsemiseks ja rituaalideks ülejäänud aasta jooksul.⁵⁶

Judy Nock ütleb oma raamatus „*The Wiccan year: Spells, Rituals and Holiday Celebrations*“ Brigidi püha kohta järgmist:

Traditsiooniliselt toimub nõidade nõiakogusse pühitsemine just sel ajal. See on aeg mõtisklemiseks liikmekspühitsuse olemuse ja maagia teel arenemise üle. Samuti sobib see aeg taaspühendumiseks neile, kes on juba sissepühitsetud. Liikmekspühitsemisriitus tähistab hinge taassüüdi läbi Jumalanna tee ning tunnustab neid, kes on nõiakunstis saavutanud teatud vilumuse ja kogemuse.⁵⁷

⁵² Lewis 1999, lk. 311.

⁵³ Cunningham 2007, lk. 138.

⁵⁴ Cunningham 2007, lk. 139.

⁵⁵ Lewis 1999, lk. 300.

⁵⁶ Lewis 1999, lk. 35.

⁵⁷ Nock, Judy. *The Wiccan Year: Spells, Rituals and Holiday Celebrations*. Avon, Provenance Press, 2007, lk. 67-68, 79.

2.3.3. Eostar/Ostara

Eostar on kevadine võrdpäev, mil on nii päev kui öö, mees- ja naisvägi võrdses tasakaalus. See päev sillutab teed lopsaka suve tulemiseks ning on hea aeg uute projektide alustamiseks ja seemnete külvamiseks.⁵⁸

Cunningham kirjutab Ostara kohta järgmist:

Looduse energiad hakkavad muutuma talviselt uimastest kevadiselt ülevoolavateks. Jumalanna katab maapinna viljakusega ning Jumal sirgub täiskasvanuks. Nii Jumal kui Jumalanna õhutavad loomi järglasi saama.⁵⁹

2.3.4. Beltane

Beltane'il ehk maipühal on kombeks üle luua hüppamine ja ümber meiapuu tantsimine, mis on mõlemad viljakuse sümboliteks. Samuti süüdatakse suuri lõkkeid, mille ümber tantsitakse hea õnne nimel ja haiguste eemale peletamiseks. Võidakse jätta haldjatele andameid.⁶⁰

Ööd vastu 1. maid ehk Volbriööd peeti traditsiooniliselt ajaks, mil nõiad kogunesid mäetippudes üle Euroopa, et pidada Suurt Sabatit. See legend on inspireerinud wiccasid samuti sel ööl sabatit pidama, kui võimalik.⁶¹

2.3.5. Litha ehk suvine pööripäev

Suvist pööripäeva tähistatakse erinevates paikades üle terve maailma. Wiccade jaoks on sel ajal Jumala vägi tipus, mis väljendub lohkavas viljas kasvavas loomakarjas. Ööd vastu suvist pööripäeva peetakse heaks ajaks, mil maagiat praktiseerida. Süüdatakse lõkked, et aidata päikesel kulgu muuta.⁶² Cunningham ütleb, et tuli sümboliseerib päikest ning üle tule hüppamine soodustab viljakust, puhastumist, tervist ja armastust⁶³.

⁵⁸ Guilley 2008, lk. 370.

⁵⁹ Cunningham 2007, lk. 68.

⁶⁰ Guilley 2008, lk. 370.

⁶¹ Lewis 1999, lk. 31.

⁶² Guilley 2008, lk. 370.

⁶³ Cunningham 2007, lk. 69.

2.3.6. Lughnasadh/Lammas

Lughnasadh'i tähistatakse 1. augustil ning seda peetakse esimeseks lõikuse päevaks.⁶⁴ Cunningham kirjutab sellest järgmiselt:

See on aeg, mil taimed hakkavad närtsima ja lasevad viljadel maha langeda. Ka Jumal muutub sel ajal nõrgemaks, sest päike liigub üha madalamalt ja ööd muutuvad pikemaks. Wiccad mälestavad suve soojust ja heldekäelisust toiduga, mida nad söövad. See on aeg, mil meile tuletatakse meelde, et miski selles universumis pole püsiv.⁶⁵

2.3.7. Mabon

Mabon'il ehk sügisesel võrdpäeval on taaskord päev ja öö ning mees- ja naisväed võrdsed. See on aeg teiseks lõikuseks, elu tasakaalustamiseks ja talveks valmistumiseks. Seda püha seostatakse talve lähenemise ja valguse vähenemisega.⁶⁶

2.3.8. Samhain (Halloween)

Samhain'ga tähistavad wiccausulised talve algust. Usutakse, et sel ajal on surnute ja elavate maailma lahutav sein kõige õhem, mis teeb lahkunutega suhtlemise lihtsamaks. Samhain on aeg oma elu üle vaatamiseks ning nõrkustest ja ebavajalikest asjadest vabanemiseks.⁶⁷ See on aeg, mil Jumal sureb, et Yule'i ajal taas sündida ning aastaring lõpule viia.

Kõik wiccalased ei tähista kaheksat sabbatit, vaid ainult nelja suuremat. Lisaks võivad tähistamise viisid erineda olenevalt sellest, kas neid pühitsetakse nõiakogus või üksi. Ka esbatite tähistamise viis ja sagedus sõltuvad nõiakogust.

⁶⁴ Lewis 1999, lk. 178.

⁶⁵ Cunningham 2007, lk. 70.

⁶⁶ Guilley 2008, lk. 371.

⁶⁷ Guilley 2008, lk. 369.

3. Tegevus

3.1. Nõiakogu

Nõiakogu on väike nõidade töögrupp, kus võivad tegutseda vaid selle liikmed. Liikmeks saamiseks tuleb läbida esimese astme sissepühitus. Sissepühitust puudutavad reeglid on grupiti erinevad ja enamasti täielikult sõltumatud. Iga nõid, kes tunneb end olevat piisavalt väljaõpet saanud, võib luua oma nõiakogu. Piisavaks väljaõppeks peetakse tavaliselt kolmanda astme treeningu ja sissepühituse läbimist.⁶⁸

Bestselleri „*The Spiral Dance*“ autor Miriam Simos, pseudonüümiga Starhawk, kirjeldab nõiakogu eesmärki järgmiselt:

Ideaalis on nõiakogu kohaks, kus iga liige saab oma isiklike võimeid arendada. Grupi poolt pakutav tugi ja turvatunne tugevdab iga liikme eneseusku. Ülemeeleliste võimete treenimine aitab teadvust avardada ja uusi oskusi omandada. Grupi poolt saadav tagasiside on justkui alaline peegel, milles näeme end selliselt, nagu teised meid näevad. Nõiakogu eesmärgiks pole täita juhtide poolt antud ülesandeid, vaid treenida igast liikmest juht, Preestrinna või Preester.⁶⁹

Nõiakogu ei ole paik, kuhu maailma eest varjuda, vaid tugisüsteem, mis aitab igal selle liikmel maailmas täisväärtuslikult funktsioneerida.⁷⁰

Nõiakogu liikmeid on reeglina 13. Seda peetakse ideaalseks liikmete arvuks, sest suurema liikmete arvu puhul võib juhtuda, et nõiakogu jaguneb kaheks ning kumbki pool hakkab iseseivalt edasi laienema. Gardneri koolkonna wicca järgijate varasema arvamuse kohaselt peaks olema igas nõiakogus võrdne arv mehi ja naisi, kuid 1970. aastate keskpaigaks peeti sellist arusaama

⁶⁸ Lewis 1999, lk. 63.

⁶⁹ Starhawk 1999, lk. 36.

⁷⁰ Starhawk 1999, lk. 39.

seksistlikuks. Nüüdisajal suhtutakse võrdselt kõikidesse nõiakogudesse, hoolimata sellest, kas nende liikmeskond koosneb vaid meestest, naistest või mõlemist.⁷¹

Ka nõiakogude juhtimisstiilid varieeruvad ülimalt hierarhilistest demokraatlikeni välja. Mõningate nõiakogude juhtideks on Kõrgem Preestrinna, Kõrgem Preester või Vanemate komitee. Teisi juhitakse läbi konsensuse, lastes Kõrgema Preestrinna tiitlil kõigi liikmete hulgas ringi käia.⁷² Lisaks erinevad nõiakogud ka riietuseelistuste poolest: mõned kannavad rüüsid või tavariideid, teised eelistavad töötada alasti.⁷³

1970. aastatel valitses wiccas poleemika küsimuse üle, kas nõid peab vähemalt mingi perioodi vältel oma elus kuuluma nõiakogusse. Jõuti arvamusele, et nõiakogu liikmeksolek pole vajalik ning wiccausulised võivad oma väljaõppe saada neile meelepärasest allikast, ilma teiste wiccalaste halvakspanu osaliseks saamata.⁷⁴ Kuid ka üksi tegutsevad wiccausulised vajavad nõiakunsti praktiseerimiseks samu vahendeid, mida nõiakogudesse kuuluvad nõiadki.

3.2. Tööriistad

Wiccausulised kasutavad nõiakunsti praktiseerimiseks ja rituaalide läbiviimiseks maagilisi abivahendeid ehk tööriistu. Nende eesmärgiks on peletada eemale negatiivsus, aidata välja manada jumalusi ja suunata energiat puudutuse või osutuse läbi. Samuti kasutatakse neid rituaalides erinevatel otstarvetel, maagiaringide loomisel ja teiste tööriistade sissepühitsusel. Kaasaegses wiccas seostatakse tööriistu nelja elemendi (tuli, vesi, maa, õhk) jõududega. Enne, kui tööriistu saab rituaalides kasutada, peab need elementide abil pühitsema. Tavaliselt pritsitakse abivahendit soolveega, viibatakse sellega küünlaleegist kas

⁷¹ Lewis, James 1999, lk. 64.

⁷² Lewis 1999, lk. 64.

⁷³ Adler 2006, lk. 55.

⁷⁴ Lewis 1999, lk. 64.

läbi või üle, hoitakse viivuks viirukisuitsu sees ning puudutatakse sellega maapinda või savi.⁷⁵

Tööriistad soovitatakse ise teha, sest käsitsi valmistades imbuvad neisse nõia võimed. Samuti on lubatud need osta valmiskujul ja isiklikustada ruunide, kirjutiste ja puhastuse läbi. Tööriistadele on tavapäraselt peale kirjutatud või kraabitud ruune, sigileid^d ja sümboleid.⁷⁶

Enimkasutatavad tööriistad on nuga ehk athame, suitsutusastja, karikas, rituaaltaldrik, võlukepp, pada ja luud. Võidakse kasutada ka siidist nõõri, palvehelmeid, kellukest ja erinevaid ennustusvahendeid, näiteks kaarte või kristallkuuli. Scott Cunninghami sõnul pole traditsiooniliste tööriistade kasutamine hädavajalik, sest neil on väge vaid nii palju, kui inimene neile ise annab. Siiski nende kasutamine rikastab rituaali.⁷⁷

Järgnevalt kirjeldan lühidalt olulisemaid wicca tööriistu, arvestades ka Varjude Raamatut ühena neist.

Athame

Athame on wiccausulise kõige olulisem tööriist. See on igäihe isiklik, musta käepidemega nuga, mida seostatakse tule-elementiga. Traditsiooniliselt on sellel kahepoolne tera. Gardneri koolkonnas kasutatakse athame'i vaid rituaalsetel eesmärkidel, näiteks Ringi loomiseks, aga mitte kunagi lõikamiseks. Ravimtaimede hakkimiseks ja muudeks sellelaadseteks tegevusteks kasutatakse valgepealist nuga, mida võidakse nimetada bolline'ks.⁷⁸

Suitsutusastja

Suitsutusastja on nõu, milles põletatakse õhu puhastamiseks viirukit, taimi või kemikaale. Seda kasutatakse rituaalidele eelnevalt selleks, et Jumalannale ja Jumalale pakutav õhk oleks puhas. Lisaks arvatakse, et suitsutamine aitab

⁷⁵ Guilley 2008, lk. 393.

⁷⁶ Guilley 2008, lk. 393.

⁷⁷ Cunningham 2007, lk. 27.

⁷⁸ Guilley 2008, lk. 393.

ebasoovitavaid energiasid eemale peletada. See, mida suitsutusastjas põletatakse, sõltub rituaalist ja selle eesmärgist.⁷⁹

Karikas

Karikas on naiselik tööriist, mis on viljakuse, ilu, armastuse, intuitsiooni ja alateadvuse esindajaks. Samuti esindab karikas vee-elementi. Kui karikasüü on ülespoole suunatud, sümboliseerib see avatud üska. Kui aga karikas on kummuli ning süü on allpool, osutab see sünnile ja teadmusele. Selleks, et mees- ja naisjõudude ühinemist demonstreerida, pistetakse athame ehk maskuliinne instrument feminiinsesse veiniga täidetud karikasse.⁸⁰

Rituaaltaldrik

Rituaaltaldrik on ketta- või ruudukujuline metallist, vahast, savist või puidust valmistatud taldrik, millele on joonistatud nõiakunsti sümbolid. Kõige sagedamini on selle keskel viisnurk. Taldrik sümboliseerib maad ja tavaliselt seostatakse seda naisenergiaga. Seda kasutatakse energia maandamiseks ja nõiakogude sessioonidel toidu serveerimiseks.⁸¹

Võlukepp

Võlukeppi kasutatakse hingede manamiseks, mõnel juhul ka ringi loomiseks. See esindab tule elementi ning sümboliseerib nõia elujõudu. Võlukeppi ideaalpikkuseks peetakse 18 tolli. Kõige paremaks puiduks, millest võlukeppi vesta, peetakse sarapuud. Ka saar, pihlakas ja paju on head valikud. Oks tuleks lõigata kas kasvava kuu või täiskuu ajal. Mõned nõiad kasutavad hoopis kristallist, hõbedast, kullast, elevantiluust või eebenipuust valmistatud võlukeppe.⁸²

⁷⁹ Guilley 2008, lk. 393; Lewis 1999, lk. 289.

⁸⁰ Lewis 1999, lk. 288-289.

⁸¹ Guilley 2008, lk. 393; Lewis 1999, lk. 289.

⁸² Guilley 2008, lk. 393.

Pada

Wiccausulised kasutavad padasid rituaalides tule tegemiseks ja viiruki põletamiseks või lihtsalt dekoratsioonina. Rituaalides kasutamiseks asetatakse pada altarile ringi keskele.⁸³ Pada peetakse naiselikkuse sümboliks ja seda seostatakse Jumalanna üsaga⁸⁴.

Scott Cunningham räägib paja olulisusest järgmiselt:

Pada on ülim nõia tööriist. Lisaks Jumalannale, sümboliseerib see ka vee elementi, ümbersüüdi, surematust ja inspiratsiooni. Tihti on pada rituaali fookuspunktiks. Kevadriituste ajal täidetakse see mõnikord vee ja lilledega ning talvisel ajal võidakse selles süüdata tuli, esindamaks soojust ja päiksevalguse taastulemist.⁸⁵

Luud

Luuda hoitakse altari lähedal teiste tööriistade juures ning seda tarvitatakse rituaalides halva minema peletamiseks. Nõiakogu Preestrinna kasutab luuda selleks, et sümboliseerida kurjus minema pühkida ja puhastada ala, kuhu luuakse maagiaring. Selliselt pühitakse minema ka samas kohas varem paiknenud vana ja kulunud ring.⁸⁶

Varjude Raamat

Varjude Raamat kätkeb endas rituaale, loitse, uskumusi, nõiakunsti seadusi, pärimusi ravimtaimede ja ravitsemise kohta ja palju muud. Varjude Raamatust pole üldtunnustatud versiooni, igal koolkonnal või traditsioonil võib olla standardne Varjude Raamat, mida iga nõiakogu või wiccausuline on oma äranägemise kohaselt mugandanud ja isiklikku materjali lisanud. Vanasti oli

⁸³ Guilley 2008, lk. 53.

⁸⁴ Lewis 1999, lk. 48.

⁸⁵ Cunningham 2007, lk. 31.

⁸⁶ Guilley 2008, lk. 38.

Varjude Raamatust terve nõiakogu peale üks eksemplar. Tänapäeval on kõigil wiccalastel oma isiklik koopia, paljudel ka arvutifaili kujul.⁸⁷

Traditsiooniliselt hoitakse Varjude Raamatut salajas ning nõia surma korral see hävitatakse, kuid on ka wiccausulisi, kes on oma Raamatu avaldanud.⁸⁸ Tänu neile on olnud ka nö. „tavainimestel“ võimalik aimu saada wicca rituaalide sisust ja olemusest.

3.3. Rituaalid ja nende tähendus

Wicca religioonis on rituaalidel oluline tähendus – need aitavad osalejatel saavutada kosmosega üheksolemise tunne, luua side jumaluste ja oma esivanematega ning kogeda religioosseid kogemusi. Rituaalides rakendatavad tegevused sõltuvad sellest, mis on rituaali eesmärgiks. Skandeerimine, loitsud, tule ümber tantsimine, küünalde põletamine, viirukisuits ja –lõhn on vahendid „sügava meele“ äratamiseks, ülevate emotsioonide tekitamiseks, keskendumise parandamiseks ja teadvuse teisenenud seisundi saavutamise lihtsustamiseks. Meelte stimuleerimiseks võidakse kasutada ka narkootikume, alkoholi, hingamisharjutusi ja seksuaalseid tehnikaid. Margot Adleri sõnul on paljud wiccausulised skeptilised jumalate ja surmajärgse elu suhtes, kuid jätkavad siiski nõiakunstiga tegelemist just rituaalsete kogemuste pärast.⁸⁹

Rituaalid viiakse läbi maagiaringi sees. Ring on eraldatud püha paik, mis võib paikneda näiteks elutoas või tagaaias. Ringisisene ala on koht, kus kontakt arhetüüpse reaalsuse ja jumalustega muutub võimalikuks. Ring ei paku mitte kaitset demonite eest, vaid toimib rituaali käigus loodud energia mahutina.⁹⁰

Isaac Bonewits, mitmete uuspaganlust ja maagiat puudutavate raamatute tunnustatud autor, kirjeldab oma teoses „*Real Magic*“ rituaali staadiume järgmiselt:

⁸⁷ Guilley 2008, lk. 35-36.

⁸⁸ Guilley 2008, lk. 35.

⁸⁹ Adler 2006, lk. 90.

⁹⁰ Adler 2006, lk. 54.

Peaaegu iga teadaolev maagilis-religioosne rituaal sisaldab samu etappe. Esimeses osas virgutatakse emotsioone, püüdes need võimalikult kõrgeks kasvatada. Sellele järgneb eesmärgi selge visualiseerimine, emotsionaal-energia fokuseerimine, sihtimine ja eesmärgi suunas lahti päästmine. Peale seda vallandatakse nõ. „järellöök,“ et veel paigale jäänud energia saaks minema hajuda ja rituaal võiks turvaliselt lõppeda.⁹¹

Järgnevalt kirjeldan tüüpilise Gardneri-koolkonna nõiakogu rituaali kava, kasutades Janet ja Stewart Farrari ning Isaac Bonewitsi teoseid.

Ringi loomiseks kõnnib nõiakogu Preester või Preestrinna soovitud piirjoont mööda päripäeva, alustades harilikult kas idast või põhjast. Käes hoitakse tavaliselt nuga, võlukeppi, mõõka või sauat, mis võib olla suunatud nii üles, alla, väljapoole või suvalisele soovitud kõrgusele. Võib kasutada ka sõrmi.⁹²

Kui ülejäänud nõiakogu liikmed ootasid ringi loomise ajal väljaspool ringi, võivad nad nüüd siseneda läbi „värava,“ mis on nende jaoks sümboolselt piirjoone sisse lõigatud või ringi loomise ajal tahtlikult lahti jäetud. Inimesed sisenevad ringi ametlikul viisil, lausudes salasõna või üksteist suudeldes. „Värav“ suletakse, kui kõik on ringi sees.⁹³

Peale seda, kui ring on valmis ja inimesed selle sees, palvetatakse nelja ilmakaare suunas, pöördudes vastava ilmakaarega seostuvate jumaluste või hingede poole ning palutakse neilt kaitset ja koostööd. Nende palvetega lõppeb püha ruumi loomise protsess.⁹⁴

Järgmisena viiakse tavapäraselt läbi rituaal nimega „Kuu alla tõmbamine,“ mille viib läbi Preester. Selle rituaali eesmärgiks on panna Jumalanna end ilmutama läbi Preestrinna kolmel viisil: inspiratsiooni, vestluse ja kanaldamise teel. Läbi inspiratsioon ilmutamine tähendab, et Jumalanna saadab ideid ja mõtteid Preestrinnale, kes need sõnadesse paneb ja teistele edasi annab. Vestluse teel ilmutamise puhul kuuleb Preestrinna Jumalanna häält oma peas ja suudab temaga mentaalselt suhelda. Kanaldamise kaudu saab Jumalanna läbi Preestrinna rääkida ka teistega.⁹⁵

⁹¹ Bonewits, Isaac. *Real Magic*. Weiser Books, 1989, lk. 175.

⁹² Bonewits, Isaac. *Witchcraft: A Concise Guide or Which Witch is Which?* New Age World Publishing, 2002, lk. 108; Farrar&Farrar 1996, lk. 14-15.

⁹³ Bonewits 2002, lk. 108; Farrar&Farrar 1996, lk. 15.

⁹⁴ Bonewits 2002, lk. 108-109; Farrar&Farrar 1996, lk. 15-16.

⁹⁵ Bonewits 2002, lk. 111.

Kui Preestrinna on Jumalanna poolt piisavalt hõivatud, võib ta Jumalanna poolt anda nõiakogu liikmetele soovitusi või infot, kuid tavaliselt esitab ta päheõpitud teksti nimega „Jumalanna käsk,“ mis sisaldab nõuandeid, ootusi ja hoiatusi.⁹⁶

Järgnevad tegevused võivad erineda, kuid rituaal, mida tavaliselt kõik nõiakogud läbi viivad, kannab nime „Koogid ja vein,“ mille käigus jagatakse nõiakogu liikmetele pühitsetud jooki ja toitu. Koos selle rituaaliga (või selle osana) sooritatakse „Suur Riitus.“ See on põhiline Jumala ja Jumalanna vahelist abielu sümboliseeriv toiming, wicca duoteoloogia keskne kontseptsioon. Suur Riitus oli originaalselt (Gardneri märkmetes) Preestri ja Preestrinna vaheline suguakt maagilise väe kasvatamiseks või objektide pühitsemiseks. Siiski eelistati juba sel ajal seda läbi viia sümboolselt, võlukeppi veiniga täidetud karikasse pistes.⁹⁷

Kui osalised on valmis tseremoonia lõpetama, tänatakse Jumalannat ja Jumalat ning jumalusi, keda ilmakaartest appi paluti ja antakse neile luba lahkumiseks. Lõpus lõigatakse ring noaga läbi ja/või kõnnib Preestrinna vastupäeva selle ümber ning tseremoonia kuulutatakse lõppenuks.⁹⁸

Selline on tavapärase Gardneri-tüüpi wicca rituaali ülesehitus. Lisaks kirjeldatule võidakse selle käigus läbi viia veel erinevaid talitusi, näiteks sissepühitus-, esbati- või sabatirituaale. Samuti eelistavad paljud (v.a. ortodokssed Gardneri järgijad) rituaali suulist osa esitada oma sõnadega⁹⁹. Scott Cunninghami sõnul ei pea rituaali läbi viima traditsioonilise ega harjutatud kava järgi. Paljud wiccausulised peavad spontaanselt loodud rituaale kõige tõhusamateks.¹⁰⁰

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Bonewits 2002, lk. 113-114.

⁹⁸ Farrar&Farrar 1984, lk. 16-17.

⁹⁹ Lewis, 1999 lk. 246.

¹⁰⁰ Cunningham 2007, lk. 47.

4. Intervjuu kolme Eesti wiccausulisega

Antud bakalaureusetöö tarbeks küsitlesin kolme Eestis praktiseerivat wiccausulist võrdluseks eelpool kirjeldatud „klassikaliste“ Inglismaal elavate Gardneri wicca järgijatega. Intervjueeritavateks olid noor naine ja keskealine abielupaar.

Wicca usundis ei tegeleta misjonitööga ning inimesed leiavad tavaliselt tee selleni ise, tänu kirjandusele, meediale või sõpradele.¹⁰¹ Küsimusele, kuidas leiti tee wiccani, vastasid intervjueeritavad erinevalt. Üks vastanutest leidis wicca juhuslikult, otsides maagia kohta lugemiseks materjali. Ta tundis, et see on talle huvitav ja südamelähendane. Nüüdseks on ta sellega tegelenud umbes 3 aastat.

Teise vastaja sõnul tekkis tal juba ülikooliajal soov suunduda „tagasi lätetele,“ mistõttu ta uuris erinevaid algseid usundeid, mida tänapäeval enam pole. Ta ütles, et seetõttu näis wicca talle loomuliku kohana, kuhu pöörduda. Tema abikaasa seevastu tundis juba lapsepõlves, et mingit sorti jõud on olemas. Ta kasvas küll üles protestandina, kuid kui tal wicca vastu huvi tekkis, tundis ta, et see kõik klappib tema ellu kõige paremini. Nad on praktiseerinud nüüdseks peaaegu 20 aastat ja wiccani jõudsid nad teineteisest sõltumatult.

Usu praktiseerimise kohta rääkis esimene intervjueeritav, et ta mediteerib, kasutab pendlit ja tarokaarte info ning juhiste saamiseks, samas otseselt ennustamisega ei tegele. Tööriistadest on tal kasutusel küünlad, pendel, tarokaardid, karikad ja Varjude Raamat, millesse ta kirjutab harva. Altari tekitab vajadusel põrandale. Ringi loonud on ta vaid paar korda, kuna leiab, et see on suur ettevõtmine. Kõige tavalisemaks rituaaliks peab ta õnnistamist ja „kaitsemulli,“ mis tema sõnul kaitseb päeval halva energia ja mõjutuste eest. Ta lisas, et soovi korral tänab emakest loodust sõnade või andamitega. Oma sõnul tähistab ta ka pööripäevi ja lõikuspühasid, kuid tagasihoidlikult. Altariga rituaali pole ta

¹⁰¹ Adler 2006, lk. 17.

tähtpäevade puhul läbi viinud, pigem kaunistab kodu aastaajale vastavalt, valmistab traditsioonilisi pühadetoite ja suvel teeb ka lõket.

Teised kaks vastajat ütlesid, et tavaliselt nad püüavad pühi tähistada, kuid nad pole enam nii aktiivsed, kui varem. Nooremas eas viisid läbi ka korralikke pikki rituaale. Tööriistu nad eraldi hankinud pole, kuna nende sõnul oleks ehtsate rituaaltööriistade leidmine või tegemine kujunenud liiga keeruliseks või kalliks. Seetõttu on neil kasutusel esemed, mis juba kodus olemas on – klaas, mis on karikaks, veekann veega ja soolaanum. Samuti on neil kamina peale alati altar üles seatud. Kamin asub ruumi keskel ja tuba teeb sellele ringi ümber, mistõttu on see altariks ideaalne paik. Kamina serval hoiavad nad ka omaööriistu ja esemeid. Varjude Raamatut neil pole, selle asemel on neil pühadeks ja talitlusteks kirjutatud rituaalid eraldi lehtedel „sahtli põhjas.“

Oma religioosse kuuluvuse saladuses hoidmise kohta ütles esimene vastaja, et vähesed tema tuttavad teavad, et ta on wiccausuline. Teised kaks vastasid, et püüavad toimida juhise järgi, mis ütleb, et kui küsitakse, siis vastake. Ilma küsimata nad sellest rääkinud ei ole. Siiski nad leiavad, et pole mõtet valetada või tagasi ajada, sest see põhjustaks vaid kuulujutte või valearusaamu.

4.1 Kokkuvõte

Kõik vastajad leidsid tee wiccani ise. Keegi neist ei kuulu nõiakogusse ega vii korrapäraselt läbi traditsioonilist laadi rituaale. Sellegipoolest on neil väljakujunenud religioossed harjumused, milleks on esimesel vastajal õnnistuse palumine ja looduse tänamine ning teistel vastajatel altari töös hoidmine ja vastavalt aastaajale kaunistamine/küünalde vahetamine. Tähistatakse ka pühi, kuid mitte suuri rituaale läbi viies. Spetsiaalseidööriistu, nagu athame'i, pada ja võlukeppi ei kasuta keegi neist. Vastajad ei hoiu oma usulist kuuluvust saladuses, kuid sellegipoolest eelistavad seda võimalusel enda teada hoida.

Kokkuvõte

Töö esimesest osast selgus, et wicca täpne algupära on ebaselge. Selle religiooni taaselustumine sai alguse 20. sajandi alguses ning selle protsessi suurimateks mõjutajateks peetakse kolme autorit: Charles Lelandi, Dr. Margaret Murray'd ja Gerald Gardnerit. 1951. aastal tühistati Suurbritannias Nõiakunsti Akt, mille tõttu ei pidanud enam nõiad tagakiusamist kartma. Peale akti tühistamist sai Gardner võimaluse avalikkusele tutvustada wiccat kui iidset religiooni, mille nõiakogusse ta ka ise kuulus. Selle nõiakogu kohta puudub piisav tõestusmaterjal, mistõttu on võimalik, et Gardner mõtles selle loo välja, et muuta wicca uutele liikmetele atraktiivsemaks. Wiccale ajaloo ja traditsiooni omistamiseks tugines ta Dr. Alice Murray teooriale, mille kohaselt on wicca näol tegemist paganliku kristluse-eelse religiooniga, mis on säilinud tänapäevani tänu põranda-alustele nõidadele. See teooria diskrediteeriti mõne aja möödudes.

Akadeemik Aidan Kelly poolt läbi viidud uurimuse tõttu on alust arvata, et Gardner on ka wicca pühade rituaalide autoriks. Gardneri isiklikku algupärast Varjude Raamatut lähemalt uurides selgus, et rituaalide tekstid on kokkupandud erinevate autorite töid kasutades. Gardner ise väitis, et sai rituaalid vanast nõiakogust fragmenteeritud kujul, mistõttu tal tuli need iseseisvalt kokku panna, kasutades selleks sobilikku materjali. Seega oli Gardner wicca taaselustumisloos väga mõjukas isik, kuid siiski tuleb rõhutada, et pole tõestatud (ega ka ümber lükatud), et tema üksi terve religiooni taga on.

Töö teine osa kirjeldas wiccausulistest uskumusi. Wicca religioonis puudub keskne õpetus ning nõiakogud on autonoomsed, mistõttu võivad selle järgijate uskumused ja arusaamad üksteisest erineda. Siiski enamik Gardneri-tüüpi wicca järgijaid omavad panteistlikku ja animistlikku maailmapilti ning austavad kaht jumalust: Jumalat ja Jumalannat. Paljud omistavad Jumalannale isegi suuremat tähtsust, kui Jumalale. Wicca tähtpäevi ehk sabateid seostatakse Jumala elutsükliga.

Kolmas töö jagu kirjeldas wiccaks-olemise praktilist poolt. Wiccausulised võivad tegutseda kas üksi või nõiakogudes. Nõiakogudel on tavaks kohtuda nii

sabatite kui ka esbatite ehk täiskuu ajal. Kohtumistel viiakse läbi rituaale, mis võivad olla spontaanselt esitatud või ka traditsioonilised, Gardneri kirjutatud. Rituaalides kasutatakse tavaliselt pühasid tööriistu, nagu näiteks nuga, võlukeppi või pada. On lubatud teisigi abivahendeid kasutada või töötada ka ilma.

Neljas tööosa kajastab kolme Eesti wiccausulisega tehtud intervjuude kokkuvõtet. Selgus, et kõik kolm leidsid tee wiccani iseseisvalt ja erinevatel põhjustel. Keegi neist ei kuulu nõiakogusse ega vii korrapäraselt rituaale läbi, kuid see-eest on neil välja kujunenud omad praktiseerimisharjumused. Kõik kolm eelistavad oma religioossesse kuuluvusse pühendada väheseid.

Märkused

- ^a Murray teooria polnud sel ajal veel ümber lükatud.
- ^b *The Key of Solomon* on 14.-15. sajandist pärinev loitsuraamat, mis kirjeldab renessansi-aegset maagiat.
- ^c Rohelist Meest ehk lehtedest ümbritsetud näo kujutist seostatakse loodusjumaluste ja taimede kasvutsükliga.
- ^d Sigil – sümbol, mis esindab hinge või jumaluse nime. Nimed võivad olla iga praktiseerija jaoks erinevad.

Allikad

Adler, Margot. *Drawing down the moon. Witches, druids, Goddess-worshippers, and Other Pagans in America*. Penguin Books, 2006.

Bonewits, Isaac. *Real Magic*. Weiser Books, 1989.

Bonewits, Isaac. *Witchcraft: A Concise Guide or Which Witch is Which?* New Age World Publishing, 2002.

Bonser, Wilfrid. Review: *Witchcraft Today*. – Folklore vol. 66, nr. 2. Folklore Enterprises Ltd, 1955.

Buckland, Raymond. *Buckland's Complete Book of Witchcraft*. Llewellyn Worldwide, 1986.

Cunningham, Scott. *The Truth about Witchcraft Today*. Llewellyn Worldwide, 1988.

Cunningham, Scott. *Wicca: A Guide for the Solitary Practitioner*. Llewellyn Publications, 2007.

Farrar, Janet; **Farrar**, Stewart. *The Witches' Way*. London: Hale, 1984.

Gardner, Gerald. *The Meaning of Witchcraft*. Weiser Books, 2004.

Grimassi, Raven. *The Wiccan Mysteries*. Minnesota: Llewellyn Publications, 2001.

Guilley, Rosemary. *Encyclopedia of Witches, Witchcraft and Wicca, Third Edition*. Facts On File Inc. 2008.

Hutton, Ronald. *The Triumph of the moon: A History of Modern Pagan Witchcraft*. Oxford: Oxford University Press, 1999.

Hutton, Ronald. *Paganism and Polemic: The Debate over the Origins of Modern Pagan Witchcraft*. – Folklore, vol. 111, nr. 1. Folklore Enterprises Ltd, 2000.

Lewis, James. *Witchcraft today. An encyclopedia of Wiccan and Neopagan Traditions.* Santa Barbara: ABC-CLIO, 1999.

Nock, Judy. *The Wiccan Year: Spells, Rituals and Holiday Celebrations.* Avon: Provenance Press, 2007.

Pearson, Joanne. *Wicca, Paganism and history: contemporary witchcraft and the Lancashire witches. – The Lancashire witches: histories and stories.* Manchester: Manchester University Press, 2002.

Phillips, Julia. *History of Wicca in England from 1939 to the Present Day.* – Canberras wicca konverentsil peetud kõne adaptatsioon. Canberra, 2004.

Starhawk. *The Spiral Dance: A Rebirth of the Ancient Religion of the Goddess: 20th Anniversary Edition.* HarperOne: 1999.

Valiente, Doreen. *An ABC of Witchcraft.* Phoenix Publishing Inc, 1989.

Valiente, Doreen. *The Rebirth of Witchcraft.* London: Robert Hale, 1989.

Vesey-Fitzgerald, Brian. *Portrait of the New Forest.* London: Hale, 1966.

Wise, John. *The New Forest.* 1863.

<https://sites.google.com/site/wiccawiccan/wicca-rede> vaadatud 04.05.14

Wicca – a neopagan religion

Summary

The aim of this thesis is to give an overview on a neopagan religion called Wicca. Because Wicca has many different separate traditions and incorporating them all would have been too expansive, I chose to concentrate on only one of them – the Gardnerian Wicca.

The thesis is separated into four chapters. The first chapter is about the history of Wicca. The origins of Wicca are unknown, but its revival started at the beginning of 20th century. The three key figures linked to the Wiccan revival were Charles Leland, Dr. Alice Murray and Gerald Gardner. This chapter explains Gerald Gardner's role in the revival and also suggests that modern Wicca derives from Gardner. It is also probable that the sacred Wiccan rituals and spells are written by him, using other authors' work.

The second chapter describes the beliefs of Wicca. Since the Wiccan religion is decentralized and each coven is autonomous, its members' beliefs and views may differ. However, most wiccans who follow the Gardnerian tradition believe in pantheism, animism and worship two equal deities – God and Goddess. Many wiccans attribute greater significance to Goddess, rather than God. Wiccan holidays (sabbaths) are associated with God's life cycle.

The third chapter is about the practice of Wicca. Wiccans may engage in witchcraft alone or in covens. Traditionally covens hold meetings on sabbaths or at esbats (at full moon). In those meetings either spontaneous or traditional rituals are performed. Sacred tools are used in the rituals, such as a knife, a wand or a cauldron. Working without tools is also accepted.

I interviewed three Estonian wiccans to learn about their religious practice. The results of the interview are given in the last chapter. It appears that all three of

the interviewees found their way to Wicca on their own and for different reasons. None of them have been initiated into a coven nor perform rituals regularly. They have, however, developed personal practice customs. All three prefer not to speak about their religious choices publicly.

Lisa. Intervjuuküsimused

1. Miks hakkasite wiccaga tegelema ja kuidas üldse sellest liikumisest teada saite?
2. Kui kaua olete sellega tegelenud?
3. Kuidas te praktiseerite?
4. Kas teil on mõni kindel rituaal, mida läbi viite?
5. Kas kasutate ka wicca tööriistu?
6. Kas tähistate ka wicca tähtpäevi ning kui jah, siis kuidas?
7. Kas teil on altar koju sisse seatud või panete selle üles vaid siis, kui vajadus tekib?
8. Kas te peate Varjude Raamatut?
9. Kas tegelete ka ennustamisega?
10. Kas teie tuttavad on teie religioossest kuuluvusest teadlikud?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks
tegemiseks

Mina, Anu Margusson,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Wicca – uuspaganlik religioon, mille juhendaja on Lea Altnurme,

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 05.05.2014